

Priredopisno - natoroznansko polje. Šakalj.

Slišali ste že o volku in lisici, ki sta najbližja sorodnika našemu domačemu psu, da-si nimata niti jedne dobre lastnosti od njega. Obé te zverí ste polne napak in gjusob,

vse ju sovraži, vse se jih ogiblje. Obe te zverí vam je „Vrtec“ v poprejšnjih letnikih že opisal in vam ju prinesel tudi v podobi, zatorej naj vam danes pové nekoliko o nekei drugej zverí, ki je tudi pasjega plemena in po velikosti in lastnosti zeló podobna krvoločnej lisici. Ta žival se imenuje šakalj ter žíví največ v Aziji in severnej Afriki. Dobode se tudi po Grškem in Turškem, še celó po nekaterih dalmatinskih otocih. Ta zvér je rumenkasto-rudeče, sivo in črno namešane dlake, in je dolga blizu do 94 centimetrov. O tej zverí se bere v sv. pismu, da jih je nalovil močni Samson ter je ž njimi filistejska polja zažgal. Teh zverí je sila veliko po vseh jutrovih deželah; po dnevi se skrivajo po razvalinah in luknjah v puščavi, a po noči se strašno deró, tulijo, lajajo in vijó. Po takih krajih, koder ni psov, da bi jih odganjali, so te zverí zeló nesramne in predrzne; brez strahú stikujejo po hišah in odnesó vse, kar morejo. Po puščavah hodijo za večjo zverjó in pojedó vse, kar je tem ostalo, ali pa iz daleč zasledujejo karavane in prežé, kdaj bo onemogel kak veljblod (kamela). — Po stepah na Misuriji in v Kaliforniji se klatijo velike trópe šakalju podobnih psov, ki jih laja če imenujejo.

—é.

Bramor.

Otroci, vi ste vesela nada boljše bodočnosti slovenskega naroda, a to samo tedaj, ako se užé zdaj v mladosti pridno učite in pridno delate. Mnogi, ki zdaj še čitate „Vrtec“, postali bodete kmetijski gospodarji in z veseljem se boste spominjali mladih let, ko ste še v šolo hodili in se pridno učili. Zatorej je „Vrtčeva“ naloga tudi ta, da vas seznaní s

darji in z veseljem se boste spominjali mladih let, ko ste še v šolo hodili in se pridno učili. Zatorej je „Vrtčeva“ naloga tudi ta, da vas seznaní s

tacimi živalmi, ki so kmetijskemu gospodarstvu velika nadloga. Med take škodljive živali štejemo v prvo vrsto bramorja.

Bramor (*Gryllotalpa vulgaris*) spada v vrsto kobilic, ali velika razlika je med njim in kobilico. Sto kobilic ne naredi polju skoraj nič škode, a sto bramorjev mu škoduje grozno veliko.

Slovenski gospodarji poznajo to živalco samo pod dvema imenoma ter jej pravijo: bramor ali podjédec. Srbi jo imenujejo mrmak, Rusje medvedka, a Nemci so jej dali mnogo različnih imen, kakor so: Maulwurfsgrille, Werre, Schrottwurm, Reutwurm, Gersten-Kürbis-Kartoffelwurm in Erdwolf.

Bramor je ponočna, podzemeljska žuželka rujave barve. Ima močno in debelo, do 5 centimetrov dolgo truplo, ki je žametaste dlake in se končuje v dve ščetini. Posebno čudni ste njegovi prednji nogi. Na teh nogah ima široke, lopataste in z zobmi oborožene člene, s katerimi rije pod zemljo in si koplje ravne hodnike po suhih njivah, travnikih in vrtih, oglodavši vse tenke koreninice rastlinam.

Bramor je v Evropi največja žuželka, ki je znana povsod, samo v visocih severnih krajih ne. To štokljasto, grdo živalco pozna skoraj vsak kmetovalec. Bramor zelo hitro teče, pa tudi plava, če v vodo pade. Ker ima peroti, zatorej tudi leti, a ne dolgo in tudi ne visoko nad zemljo. Od človeka preganjan brsne mu na roko nekak smrdljiv črn sok. Glas ima evrččč, ki se pa le o posebnih časih in to vzlasti zjutraj in zvečera izpod zemlje sliši. Čudno je to, da bramor ne trpi bramorja; če sta skupaj zaprta, močnejši vselej požre slabjšega.

Ta žuželka škoduje največ gozdom, senožetim, vrtom in njivam; bodi-si zemlja taka ali taka, v vsakej si koplje svoje podzemeljske hodnike.

Bramorka iznese meseca junija ali julija v okroglo jamico blizu do 200 zeleno-rumenkastih jajčec, ki so le malo debelejša kakor prosó. V dveh do treh tednih izlezejo mladiči iz jajčec; čez 4 tedne se lévijo prvič, to je, se preobrazé in pri tem bolj ali manj izpremené svojo podobo. Meseca septembra se levijo drugič, oktobra in novembra meseca tretjič, drugo leto meseca aprila ali maja četrtič in še le po petem lévljenji jim zrastó peroti, in zdaj so dorasli bramorji.

Huda, mrzla zima brez snegá pokonča mnogo bramorjev; tudi velika suša in velika preobila mokrota jim je opasna (nevarna). Prašiči so jim najhujši sovražniki; da bi pa prašič, ki je bramorja požrl, poginil zató, ker mu bramor čreva pregloje, to ni, da bi vrjeli, to je le vraža. Krta se bramor ne boji, a vrane in kavke ga vžugaje.

Mnogo reči se svetuje, kako naj bi se pokončevale te škodljive žuželke, a mi vam nismo porok, če tudi res pomagajo, zatorej jih tudi ne omenjamo tukaj. Največ menda koristi, ako se gnjezda pokončajo, kamor je bramorka jajca iznesla. Priden gospodar, ki večkrat hodi po svojih njivah in senožetih, kmalu ugleda tak kraj, ker vse na okoli je suho in velo, kar je rastlo na tacem kraju.